

Biblioteksplan

2016-2019

Innehållsförteckning sida

1.	Bakgrund och syfte	3
2.	Verksamhet	3
3.	Mål- och styrdokument	5
4.	Omvärldsfaktorer som påverkar	6
5.	Vision	6
6.	Fokusområden.....	6
6.1	Lässtimulans och språkutveckling	7
6.2	Det livslånga lärandet	7
6.3	Medie- och informationsförsörjningstjänster	8
6.4	Tillgänglighet och bemötande	9
6.5	Mötesplatsen	10
7.	Personal	11
8.	Uppföljning och utvärdering	11

Bilagor

1. Bibliotekslag
2. Läsfrämjandeplan

1. Bakgrund och syfte

Riksdagen har beslutat att landets kommuner ska upprätta biblioteksplaner för den kommunala biblioteksverksamheten. (Bibliotekslagen, bilaga 1)

Syftet med biblioteksplanen är att skapa ett övergripande styrdokument. Det innehåller en analys av den nuvarande verksamheten samt förslag till inriktning för att på ett bättre sätt samverka med andra kommunala institutioner samt lokala föreningar för att utveckla framtidens bibliotek. Folkbiblioteken arbetar vidare med biblioteksplanens strategier genom att konkretisera målen i den lokala arbetsplan som upprättas årligen.

2. Verksamhet

I Orust kommun är Verksamheten för samhällsutveckling ansvarig för folkbibliotekens verksamhet. Kommunens huvudbibliotek finns i Kulturhuset Kajutans lokaler i Henån. Filialbiblioteken finns i Svanesund, Ellös och Varekil och är med sin placering i skolorna både skol- och folkbibliotek. Dessutom finns en utlåningsstation på Gullholmen. Majoriteten av bibliotekspersonalen är högskoleutbildad i biblioteks- och informationsvetenskap. På huvudbiblioteket och samtliga filialer finns barn- och ungdomsbibliotekariater. All personal går regelbundet på kurser och fortbildningar för att uppdatera sig och ta del av den senaste forskningen och utvecklingen inom området.

Folk- och skolbiblioteken har delvis olika uppgifter. Folkbibliotekets uppgift är att stödja det fria kunskapssökandet och stimulera till fritidsläsning.

Skolbiblioteken ska förmedla läslust och den media- och informationskunnighet (MIK) som behövs i dagens samhälle. Biblioteket ska ingå som en resurs i det pedagogiska arbetet och behöver därför finnas i direkt anslutning till skolan. Ett skolbibliotek fungerar också som en arbetsplats för elever. Skolbiblioteket ska tillhandahålla anpassad litteratur för elever med särskilda behov. Alla barn ska ha rätt till böcker på sitt hemspråk.

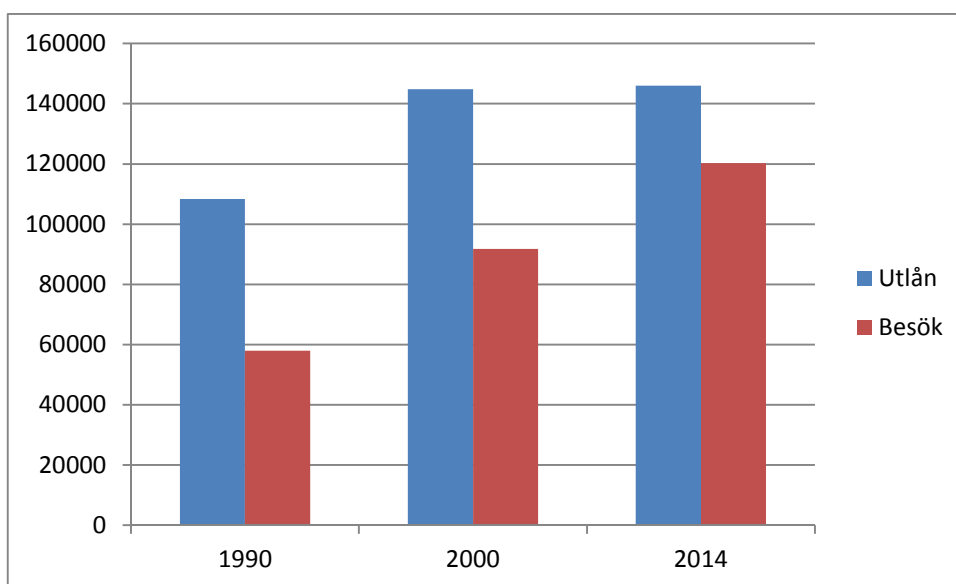
Skolorna i Varekil, Svanesund och Ellös har kommunbiblioteken som sitt skolbibliotek. Önskvärt är att på sikt införliva Henåns skolbibliotek med folkbiblioteket och samutnyttja såväl bibliotekspersonal som mediebestånd och katalog. Ett arbete som delvis redan är påbörjat i Ellös.

Biblioteken på Orust erbjuder möjligheter till möten, kulturupplevelser och utbildning vilket betyder mycket för Orusts utveckling. I Kulturhuset Kajutan finns bibliotek, Orust Lärcentrum, studierum, turistinformation och konsthall, vilken även används för en omfattande programverksamhet. Även filialbiblioteken har programverksamhet för både barn och vuxna.

Orust kommunbibliotek ingår i Bibliotek i Väst (BiV), ett samarbete mellan Ale, Kungälv, Lilla Edet, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. BiV har en gemensam webbplats där kommuninvånarna kan söka och reservera böcker från alla de medverkande kommunerna. Bevakning av utvecklingen och tillgänglighet av e-boksutbudet görs av biblioteken tillsammans. Inom ramen för samarbetet ingår även inköp av litteratur, möjligheter till gemensam upphandling och inköp samt kompetensutveckling av personalen.

För att bättre utnyttja resurser och kompetens finns också olika arbetsgrupper som samarbetar kring tillgänglighet, barnverksamhet, medieförsörjning och webbutveckling.

Landets bibliotek ingår i ett nätverk och i varje region/län finns en regional biblioteksfunktion. I Västra Götaland finns Kultur i Väst som stödjer folkbiblioteken med kompletterande medieförsörjning och utbildning. Folkbibliotekens nätverk innebär också att det lokala biblioteket kan låna in böcker från andra bibliotek.

	1990	2000	2014
Utlån:	108 335	144 837	145 966
Besök:	57 945	91 827	120 300

Folkbiblioteken på Orust har haft en positiv utveckling sedan slutet av 80-talet. Kommunens satsning samt statliga medel i början av 90-talet är den största anledningen till den positiva utvecklingen. Henåns nuvarande bibliotek byggdes 1987, och byggdes sedan ut 2005. Flyttningen av Ellös och Varekils bibliotek till respektive skolor har också inneburit fler besökare och ökade utlån. Även teknikutveckling, nya medier och en bredare verksamhet har haft positiva effekter för bibliotekens utveckling.

2014 var antalet utlån i Orust kommun 145 966 utlån (9,7 lån per invånare).
 2014 var antalet utlån för hela riket 70 miljoner utlån (7,9 lån per invånare).
 2014 var antalet besök till Henåns bibliotek/Kulturhuset Kajutan 120 300.

3. Mål- och styrdokument

Styrande dokument för biblioteksverksamheten på Orust är följande:

- Bibliotekslagen
- Skollagen
- Kommunfullmäktiges mål
- Mål- och uppdragsdokument för Förvaltningsområde samhällsutveckling 2015-2017
- Handikappolitisk plan för Orust kommun

Det finns även internationella dokument som:

- Unescos folkbiblioteksmanifest
- Unescos skolbiblioteksmanifest
- Barnkonventionen

Barnkonventionen

Artikel 31 : 2 : Vila och fritid

”Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.”

I **bibliotekslagen**, § 2, står: ”det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning”

I § 2 står också att till främjande av litteraturens ställning och intresset för läsning och bildning, upplysning, utbildning och forskning skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.

I **bibliotekslagen**, § 8, står det att folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja språkutveckling och stimulera till läsning bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

I **Unescos folkbiblioteksmanifest** står det att folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.

I **Unescos skolbiblioteksmanifest** står det att skolbiblioteket är en del i utbildningsväsendet. Skolbiblioteket spelar en viktig roll för utbildning och kultur, för att främja läs- och skrivkunnigheten och förmågan att söka information.

4. Omvärldsfaktorer som påverkar

De senaste decennierna har samhället utvecklats till ett samhälle där information och kunskap spelar en allt större roll. Den tekniska utvecklingen har skapat nya vägar för kommunikation och i mycket omfattande utsträckning förändrat människors förutsättningar att skaffa sig information och kunskap. I dag handlar kunskapsinhämtning mindre om hur vi ska få tillgång till information, och mer om hur vi filtrerar och utvärderar informationsflödet. Denna kompetens bygger på god läsförståelse och bred allmänbildning som i sin tur förutsätter hög kvalitet i utbildningssystemet. Denna utveckling har påverkat användningen av biblioteken, som spelar en allt viktigare roll för kunskap och informationsinhämtning.

Faktorer som påverkar bibliotekens verksamhet på Orust i framtiden:

- Antalet barn och ungdomar minskar
- Antalet äldre ökar
- Utbildningsnivån bland vuxna i Orust kommun är lägre än riksgenomsnittet
- Det livslånga lärandet innebär att fler kommer att studera flexibelt
- Mediernas snabba utveckling ger upphov till nya typer av källor för underhållning, utbildning och information
- Den växande informationsmängden
- Ökade krav på tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning
- Inflyttningen av människor från andra kultur- och språkområden ökar

5. Vision

Biblioteken på Orust ska vara kommunens vardagsrum; platsen för vardagliga möten, informationsökning, kunskapsutveckling och kulturupplevelser. Biblioteksverksamheten ska präglas av lyhördhet och medborgarnas delaktighet samt nå alla.

6. Fokusområden

För att utveckla verksamheten och sträva mot visionen ska arbetet inrikta sig på följande fem fokusområden:

- Lässtimulans och språkutveckling
- Det livslånga lärandet
- Medie- och informationsförsörjning
- Tillgänglighet och bemötande
- Mötesplatsen

6.1 Lässtimulans och språkutveckling

Att förmedla litteratur för att stimulera läsandet är en av bibliotekets viktigaste uppgifter. Att kunna läsa och förstå en text är en grundförutsättning för att kunna vara delaktig i ett demokratiskt samhälle. Det är också en förutsättning för att kunna söka och värdera information. Kravet på att kunna använda språket i både tal och skrift har ökat i dagens samhälle.

För att stimulera barns språkutveckling är det angeläget att man sätter in stimulansåtgärder redan i tidig ålder. I Orust kommun finns ett väl uppbyggt och väl fungerande kontaktnät mellan personal på folkbibliotek, förskola, skola, barnavårdscentral och språkotek. Forskningen visar att högläsning och samtal om texter är viktiga byggstenar för att nå bättre läsförståelse.

Skolverkets statistik från 2014 visar att 22,6 % av landets grundskoleelever lämnar skolan utan att vara godkända i alla ämnen. För Orusts vidkommande är det 30,8 %. PISA från 2013 visade att de svenska elevernas resultat försämrades kraftigt i matematik, naturvetenskap och läsning jämfört med PISA 2009. Skol- och integrerade bibliotek skapar en närhet mellan elever, pedagoger och bibliotekspersonal.

Litteraturen har kraften att stimulera fantasin och öppna sinnet hos varje människa samt bidra till den personliga utvecklingen. Läsning av skönlitteratur förmedlar insikt och förståelse för människors olika livssituationer och även tillfällen till upplevelser och förströelse. Bibliotekets arbete med att stimulera barns lust att läsa ska prioriteras. Det konkreta läsfrämjande arbetet beskrivs i "Läsfrämjandeplan för Orust kommunbibliotek" (Se bilaga 2).

Biblioteken ska fortsätta att arbeta med kulturaktiviteter med koppling till litteratur för barn och ungdomar. Det handlar om såväl programverksamhet där barn möter professionella utövare, som barns eget skapande.

Strategi för ökad lässtimulans och förbättrad språkutveckling:

- Folkbiblioteket ska i samarbete med förskolan och skolan utveckla arbetet som beskrivs i Läsfrämjandeplan för Orust kommunbibliotek med syfte att stimulera barns läsintresse och språkutveckling

- En utredning ska genomföras med uppdrag att se över folk- och skolbibliotekens verksamhet och organisation med syfte att försöka utveckla verksamheten, samarbetet och samutnyttjande av resurser

6.2 Det livslånga lärandet

Skolans styrdokument förespråkar arbetssätt som främjar barns och elevers nyfikenhet och lust att lära. Ett undersökande arbetssätt förutsätter också väl fungerande bibliotek.

I takt med en ökande nationell och internationell konkurrens inom fler områden lyfts betydelsen av fortbildning och utbildning fram allt oftare. Det blir också nödvändigt med ett lärande under hela livet för att vara attraktiv på arbetsmarknaden. Det livslånga lärandet ger också människor som fullt ut kan delta i samhällslivet. Detta gäller såväl för det formella som för det informella lärandet.

Etablerandet av nya högskolor och teknikutvecklingen innebar att fler började läsa flexibelt. Lärcentrum Orust växte då fram genom ett samarbete mellan vuxenutbildningen och folkbiblioteket. Verksamheten bedrivs i Kulturhuset Kajutans lokaler och innehåller en telebildstudio, trådlöst nätverk och flexibla studiemöjligheter i kulturhusets lokaler.. För dagens studenter är det en självklarhet att kunna välja var och när man vill studera. Lärcentrum Orust ger den möjligheten samtidigt som det finns möjligheter att möta andra studenter i lokalerna. Kommunens lärcentrum är en viktig byggsten för invånarnas möjligheter att studera flexibelt.

Genom att kulturhusets lokaler är flexibla och biblioteket har ett omfattande utbud av medier och programaktiviteter, så är det en inspirerande miljö för studenterna. Folkbiblioteken har med studenterna också fått en ny roll, en mer pedagogisk och handledande roll. Genom att möta studenternas behov av litteratur och informationssökning har folkbibliotekens utbud breddats, vilket kan stimulera andra biblioteksanvändare att söka sig till högre studier.

24 procent av kommunens befolkning hade år 2013 högskoleutbildning. Motsvarande siffra för riket var 32 procent.

I kommunen finns många småföretagare, de behöver stöd när de startar företaget och för att utveckla sitt företag behöver de hjälp med information och utbildning.

Genom att utveckla samarbetet med ansvariga inom utbildning och näringsliv ska denna service förbättras.

Strategi för ökad kvalitet i det livslånga lärandet:

- Folkbiblioteken ska i samverkan med ansvariga inom näringsliv och utbildning utveckla arbetet med information, utbildning och annat stöd till enskilda personer och mindre företag
- Folkbiblioteken ska i samverkan med ansvariga inom IT, information och

utbildning samordna arbetet när det gäller IT-frågor och biblioteksplan med syfte att möta och följa en accelererande teknikutveckling inom både biblioteks- och utbildningsområdet.

6.3 Medie- och informationsförsörjningstjänster

Folkbibliotekens huvuduppgift är att genom olika medier ge kommunens invånare tillgång till material för såväl information och studier som konstnärlig upplevelse, underhållning och förströelse. Genom att folkbiblioteken ingår i ett nationellt nätverk, så kan litteratur som inte finns i den egna kommunen lånas in från andra bibliotek. Bibliotekens samlingar ska kännetecknas av mångfald och kvalitet.

Bibliotek i Väst är ett exempel på ett samarbete som förbättrar möjligheten för besökarna att kunna låna böcker och andra medier utanför den egna kommunen.

Bibliotekens utveckling har under de senaste åren präglats av snabb teknikutveckling. Boken och tryckta medier utgör fortfarande basen för biblioteken, men ny teknik och ändrade informationsvanor ställer krav på både anpassning och förändring av utbudet av tjänster. Dagens och framtidens krav på utveckling gäller bland annat att man får tillgång till vissa bibliotekstjänster dygnet runt. Bibliotekets hemsida erbjuder redan i dag ett antal tjänster som är tillgängliga under hela dygnet. Det är angeläget att fortsätta att utveckla denna service. Ur en demokratisk aspekt är det också viktigt att biblioteken kan erbjuda sina besökare tillgång till internet.

Folkbiblioteken har ett ansvar att se till att kommuninvånarna kan få tillgång till olika former av samhällsinformation. Genom att samverka med kommunens informationsenhet och medborgarservice ska biblioteken fortsätta att utveckla denna service.

Strategi för att utveckla arbetet med medie- och informationsförsörjningstjänster:

- Berörda verksamheter inom kommunstyrelsens ansvarsområde ska tillsammans med folkbiblioteket bevaka den tekniska utvecklingen och föreslå förändringar där e-tjänster förbättrar möjligheten att erbjuda en god service.
- Folkbiblioteken ska tillsammans med ansvariga inom turism, folkhälsa, information och miljö- och hälsoskydd utveckla samarbetet inom områden som information, turism, hälsa och miljö.
- Folkbiblioteken ska i samverkan med IT-ansvariga bevaka forskning och utveckling som pågår inom området e-tjänster. Detta ska även göras i BiV-samarbetet.

6.4 Tillgänglighet och bemötande

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla (Bibliotekslagen §2). ”Placeringen av biblioteken ska också vara sådan att det blir rimliga avstånd för kommunens invånare, och lokalerna ska vara utformade så att alla kan ta del av verksamheten.”

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information” (Bibliotekslagen §4).

Enligt riksdagsbeslut skulle Sverige vara ett handikappanpassat land från år 2010. För biblioteket innebär det att alla ska ha tillgång till lokaler och verksamhet samt information om verksamheten. All information bör anpassas så att alla grupper har möjlighet att ta del av den.

För de grupper som inte kan ta sig till biblioteket eller har någon form av läsnedsättning erbjuds särskilda tjänster.

Antalet äldre personer i kommunen kommer enligt prognoser att fortsätta att öka framöver, vilket också kommer att öka behovet av anpassade medier och tjänster. Det är därför angeläget att utveckla samarbetet mellan kommunens förvaltningar och föreningar för att erbjuda en bättre service till denna grupp.

Biblioteket är en plats där invandrare kan skaffa sig kunskaper om det svenska samhället och språket. Genom sitt utbud av medier och information ger biblioteket dessutom människor med en annan kulturell bakgrund möjligheter att behålla sitt språk och sin kultur. Biblioteket köper in ett basbestånd av böcker på språk som behövs och lånar även in bokdepositioner.

Strategi för ökad tillgänglighet och förbättrat bemötande:

- Biblioteket ska förbättra tillgängligheten för människor med funktionsnedsättning i enlighet med kommunens handikappolitiska plan och bibliotekslagen. Detta ska ske genom att i samarbete med fastighetsansvariga kontinuerligt se över bibliotekens lokaler.
- Biblioteket ska tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att utveckla verksamheten riktad mot grupper med särskilda behov. Detta ska ske i samarbete med sociala omsorgsförvaltningen och folkhälsorådet.

6.5 Mötesplatsen

Folkbiblioteken brukar beskrivas som samhällets vardagsrum - alla är välkomna och det är platser för spontana möten. Öppenheten och den geografiska spridningen är några viktiga delar i folkbibliotekens verksamhet. Det finns också många anledningar att gå till biblioteken - för att låna, läsa, använda en dator för informationssökning, släktforska, studera eller ta del av något arrangemang. Biblioteken ska vara attraktiva som mötesplatser. De ska ha en välkomnande atmosfär, och besökarna ska känna sig sedda och bekräftade av personalen. Biblioteken och Kulturhuset Kajutan ska utveckla sin roll som kultur- och upplevelsecentrum. För att kunna göra detta krävs en utbyggnad av kulturhuset.

Strategi för att utveckla mötesplatsen:

- Folkbiblioteken ska utveckla programverksamheten i samråd med andra kommunala verksamheter, föreningar, studieförbund och enskilda besökare.
- Folkbiblioteken ska bli en aktiv och integrerad del i kommunens folkhälso- och miljöarbete.
- Filialbibliotekens verksamhet ska breddas och utvecklas genom ett lokalt samarbete.
- Att utreda förutsättningarna för en utbyggnad av Kulturhuset Kajutan som innehåller biograf och permanent möteslokal.

7. Personal

I samband med att bibliotekens roll som informationsförmedlare ökar ställs också större krav på personalens kompetens. För bibliotekens verksamhet är det angeläget att betona vikten av att befintlig personal erbjuds en bra fortbildning samt att man i samband med nyrekrytering ser över vad det är för kompetens som verksamheten behöver för att kunna möta framtidens krav.

8. Uppföljning och utvärdering

Biblioteksplanen följer Verksamheten för Förvaltningsområde samhällsutvecklings riktlinjer för uppföljning och utvärdering. Uppföljning av verksamheten sker bland annat genom dialog med förtroendevalda, föreningar, låntagare och besökare, enkäter, intervjuer och kvalitetssynpunktshantering.

Bibliotekets lokala arbetsplan följs årligen upp och resultatet redovisas i enhetens verksamhetsberättelse.

Bibliotekslag;

trädde i kraft den 1 januari 2014

SFS 2013:801

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet SFS 2013:801

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Läsfrämjandeplan för Orust kommunbibliotek 2015

Läsfrämjande åtgärder är en av skol- och folkbibliotekets viktigaste uppgifter. Genom ett väl fungerande samarbete mellan BVC, förskola, skola och bibliotek försöker vi nå alla barn och familjer i kommunen.

Barn 0-1 år

Genom barnavårdscentralen (BVC) får alla nyblivna föräldrar ett erbjudande om en bokgåva. På sitt närmaste bibliotek kan de hämta *De små barnens bok* och en folder med lästips. På BVC och Öppna förskolan hänger läspåsar. Personalen lånar ut påsarna till besökande föräldrar för att inspirera till högläsning.

En av BVC-träffarna för nyblivna föräldrar förläggs till biblioteket så att barnbibliotekarien och specialpedagogerna kan informera om vad biblioteket kan erbjuda och om vikten av läsning för barnets språkutveckling. Biblioteket arrangerar varje år två aktiviteter för barn och föräldrar tillsammans med Öppna förskolan och Språkoteket – en resurs med specialpedagoger inriktade på tal och språk för små barn.

Bebisbokcirkel

Tidiga insatser är viktiga då det gäller läslust för barn och unga. Biblioteket planerar därför att starta en bokcirkel för bebisar och deras föräldrar. Det blir några träffar per termin där bebisarna och deras föräldrar under ledning av barnbibliotekarien och en pedagog från Öppna förskolan träffas och läser småbarnsböcker tillsammans.

Barn 1-5 år

För de små barnen och deras föräldrar arrangerar biblioteket *Imse Vimse*-träffar ett par gånger varje termin. Programmet består av boktips från barnbibliotekarien och sångstund med en musiker.

Orust har flera starka filialbibliotek och nästan alla förskolor har nära till biblioteket. Barn och förskolepersonal besöker regelbundet biblioteket och lånar böcker. Barnbibliotekarien bokpratar på föräldramöten för föräldrar och personal. På de kommunala förskolorna och i Öppna Förskolan finns läspåsar av samma typ som på BVC.

Genom KULF – Kultur i förskolan – arrangerar barnbibliotekarierna och representanter för förskolorna kulturprogram för barn upp till fem år. Varje barn får ta del av teater, dans eller musik två gånger per år. Även barn som inte går i förskola är välkomna till föreställningarna. Biblioteket arrangerar också familjeföreställningar på lördag eftermiddag i Kulturhuset Kajutan fyra till sex gånger per år.

Tillsammans med specialpedagogerna och BVC erbjuder biblioteket så kallade språkpuddingar. En språkpudding är ett lästips om en bok som hjälper till att stimulera och träna olika färdigheter i barnets språkutveckling.

I samarbete med Barnhälsovården, förskolorna och specialpedagogerna har biblioteket sammanställt språkväskor, som föräldrar kan låna hem för att ge sina barn extra språkstimulering. Språkväskorna innehåller böcker, spel, leksaker och en instruktionsfilm. Efterfrågan på språkväskorna har varit stor och därför ska vi under året göra fler språkväskor, samt utöka lånetiden på väskorna. Vi kommer även att i

samarbete med specialpedagogerna skapa nya väskor med inriktning på TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation).

Skolåldern

Orust har tre integrerade folk- och skolbibliotek. Bibliotekarierna samarbetar med lärare och specialpedagoger, bokpratar för barn och vuxna, hjälper till med litteratursökning och köper in litteratur för skolans behov. Klasserna besöker regelbundet biblioteket, ofta på en bestämd tid i veckan.

Sexåringar

Alla barn i förskoleklasserna får en särskild inbjudan till biblioteket. De får en första biblioteksvisning, lånekort och en gåvobok. Pedagogerna får ett arbetsblad med tips på hur de kan arbeta med gåvoboken i klassen. Vissa år bjuder biblioteket in en föreläsare som ger inspiration till arbetet med sexårsboken.

Skolår 1-3

Biblioteken stöttar läsinlärningen med litteratur för nybörjarläsarna.

Skolår 4-6

För dem som fortfarande har problem med läsningen finns lättlästa böcker för den åldersgruppen. Kommunens fjärdeklassare får varje år besök av en författare och inför besöket får klassen en bok att läsa högt.

Skolår 7-9

Även här stöttar biblioteken med bokprat och lättläst litteratur. I slutet på mellanstadiet eller början av högstadiet undervisas eleverna i bibliotekskunskap. Biblioteken arbetar aktivt med elevernas informationssökning. Biblioteket köper in facklitteratur, skönlitteratur, databaser och tidskrifter som passar för skolans olika teman. Personalen finns tillgängliga för att hjälpa eleverna hitta rätt i böckerna och på nätet.

Särskolan

I samarbete med särskolans personal utarbetas en plan för hur biblioteket kan ge stöd och service till särskolans elever.

Gymnasiet

Eleverna på gymnasieprogrammen välkomnas till och får service på de kommunala biblioteken. Bibliotekarierna bokpratar, ger hjälp vid informationssökning och gör biblioteksvisningar.

Fortbildning av personal

All personal i bibliotek, skola och förskola inbjuds varje höst till presentation av nyutkommen barnlitteratur.

Folkbibliotekets arbete gentemot barn och ungdomar på fritiden

På Henåns bibliotek finns en bokklubb för barn i åldrarna 9-12 år. Barnbibliotekarien och bokklubben träffas en gång i månaden och pratar om böcker och ger varandra boktips.

Under skolloven arrangerar biblioteket olika tävlingar, poängpromenader och läsutmaningar som *Sommarboken* och *Påskboken* för att locka barnen att komma till

biblioteket och läsa mer på fritiden. *Sommarboken* och *Påskboken* går ut på att biblioteket utmanar barnen att läsa ett visst antal böcker under lovet och som belöning får de en bok från biblioteket.

Varje höst utlyser biblioteket en novelltävling för ungdomar. Juryn består av barnbibliotekarierna på Orust som utser 3-4 pristagare. Vinnarna får ta emot sina priser på invigningen av *Kulturveckan för barn och unga* i Kulturhuset Kajutan. Vinnarnovellerna publiceras på bibliotekets webbsida. Under kulturveckan arrangerar biblioteket även skrivarkurser eller andra aktiviteter för barn och unga.

För att inspirera till läsning uppmärksammar biblioteket varje år Världsbokdagen med olika teman, tävlingar och boklotterier.

Särskilda insatser för barn med funktionshinder

Kommunens huvudbibliotek har en Äppelhylla; det vill säga en avdelning med böcker för och om barn med funktionshinder. Barnbibliotekarien kompletterar kontinuerligt Äppelhyllan med lättläst, talböcker, punktskriftsböcker, taktila bilderböcker, teckenböcker, språkpuffar, dvd-filmer, bok- och cd/mp3 och facklitteratur i ämnet. Det finns också pedagogiska CD-romspel som framförallt lånas av förskolan, omsorgen och särskolan, men de används även i skolornas specialundervisning.

Biblioteket hjälper barn med läs- och skrivsvårigheter eller andra funktionsnedsättningar att skaffa ett eget konto på Legimus - Myndigheten för tillgängliga mediers digitala bibliotek för egen nedladdning av talböcker.

Biblioteket vill utveckla ett samarbete med Barn- och ungdomshabiliteringen, Barn- och ungdomspsykiatri (BUP), Neuropsykiatriska utredningsenheten (NP-teamet), Barnmottagningen, Synverksamheten och Hörselverksamheten. Tillsammans med dem kan biblioteket inventera behoven av anpassad litteratur till barn med olika funktionshinder eller sjukdomar. I samarbete med övriga bibliotek inom Bibliotek i Väst ska vi även ta fram foldrar med information om bibliotekets utbud och tjänster som kan delas ut till barn med funktionshinder eller sjukdomar och deras anhöriga när de besöker de olika mottagningarna.

Samarbete med tandvård och sjukvård

För barn som besöker tandvård, läkare och BVC finns biblioteksböcker att läsa i väntrummen.

Särskilda insatser för barn med annat modersmål än svenska

Biblioteket gör en kontinuerlig inventering av vilka språkgrupper som finns i kommunen. Böcker på andra språk köps in eller lånas in från andra bibliotek. Genom samarbetet *Bibliotek i Väst* har Orust kommunbibliotek tillgång till ett större utbud av litteratur på andra språk. Biblioteken lånar av varandra inom gruppen; både enskilda titlar, men även depositioner av böcker på andra språk.

Läspåsar på andra språk – Hemspråksväskor - sammanställs utifrån vilka språkgrupper som finns i kommunen och kan lånas direkt på biblioteken eller placeras ut i förskolorna. I den mån det finns köper biblioteket även in tvillingböcker. Det vill säga antingen tvåspråkiga böcker med text både på svenska och på barnens modersmål parallellt. Eller två böcker av samma titel fast på olika språk.

Webbutveckling för barn och ungdom

Biblioteken i Ale, Kungälv, Orust, Stenungsund, Tjörn och Öckerö har sedan 2013 en gemensam webbplats med samsökning och exponering av bibliotekens utbud. Barnbibliotekarierna från de olika kommunerna arbetar med webbplatsens barnsida där det finns boktips, författarporträtt och tävlingar. Det finns också planer på att starta ett gemensamt konto på Instagram som riktar sig mot ungdomar med tips om böcker och aktiviteter för ungdomar på biblioteken inom Bibliotek i Väst.

Samarbeten inom Bibliotek i väst

Barnbibliotekarierna från de olika kommunerna i Bibliotek i Väst har bildat en grupp som samarbetar i olika projekt som riktar sig mot barn och unga. Projektet *Med öppna öron* startades 2014-09-01 och väntas pågå till 2016-06-01. I samarbete med en eller ett par förskolor i varje kommun vill vi utveckla metoder för att förmedla läsglädje och läslust till förskolebarnens närmaste vuxna. Vi vill stärka samarbetet mellan förskola, föräldrar och bibliotek. Första delen i projektet var att dela ut läspåsar till alla förskolegrupper. Fortbildning av bibliotekspersonal och förskolepersonal, medverkan på föräldramöten, samt samarbete med specialpedagoger är viktiga steg i projektet. En föräldraträff på biblioteket två gånger per termin med boktips planeras för att lyfta och stärka föräldrars betydelse som högläsare och läsande förebilder för sina barn.

Läsfrämjande för vuxna

För att arbeta läsfrämjande gentemot vuxna arrangerar biblioteket författarbesök, bokcirkel och bokcaféer. På webbplatsen biv.se och bibliotekets facebookside presenteras boktips och författarporträtt. Vi arbetar aktivt med att synliggöra litteraturen genom skyltning i biblioteksrummet och genom boksamtal med våra besökare.

Urvalsprinciper för läsfrämjande projekt

Litteraturen kan öppna nya världar och ge unga möjligheten att själva skapa sin identitet bortom traditionella könsroller, heteronormativitet, etniska eller sociala stereotyper. Därför föregås alltid bibliotekets läsfrämjande projekt av diskussioner inte bara kring litterär kvalitet utan även om hur projekten speglar samhället. Diskussionerna sker mellan bibliotekarier och pedagoger i skolorna och i gruppen för skol- och barnbibliotekarier. Vi har delat upp urvalsprocessen i tre delar. Oavsett om det gäller temakvällar, läspåsar, bokgåvor eller bokprat.

- Val av ämne för projektet/bokgåvan/bokpratet
- Val av litteratur till projektet
- Val av presentation av projektet

Val av ämne

Valet av ämne för projekten sker efter en omvärldsanalys. Vilka frågor och ämnen rör och berör unga idag? Vilka fritidsintressen har barn och unga i bibliotekens upptagningsområden? Vem riktar sig projektet till och varför har vi valt denna grupp? Vi diskuterar valet av ämne ur ett genusperspektiv. Även i det vardagliga arbetet med att förbereda ett bokprat eller sammanställa läspåsar är det viktigt att tänka igenom valet av ämne och vilka signaler det sänder.

Val av litteratur till projektet

I valet av litteratur försöker biblioteket få en så stor spridning som möjligt. Både vad gäller författarnas och bokkaraktärernas ursprung och identitet. Vi strävar efter att böckerna ska behandla olika kulturer och samhällsklasser för att på så sätt spegla samhällets mångfald. Utgångspunkten är att erbjuda ett så brett galleri som möjligt av bokkaraktärer med olika bakgrund, etnicitet, sexuell läggning och funktionsnedsättningar. Utöver ovanstående beaktas böckerna ur ett genusperspektiv. Vi kompletterar inköpen med lättlästa böcker, ljudböcker och talböcker så att även barn med lägre läsförmåga kan ta del av projekten. Även böcker på andra språk lånas eller köps in till projekten om det finns behov av det.

Val av presentation av projektet

Presentationen av projekten är kanske den viktigaste delen för att inte befästa stigmatiserande könsmonster eller fördomar om klass, etnicitet, psykisk eller fysisk funktionsnedsättning. Presentationen ska vara könsneutral och inte bygga på förutfattade meningar om olika gruppers preferenser.

